

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI ABU RAYHON BERUNIY
NOMIDAGI URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

“QURILISH VA ARXITEKTURA SOHASIDAGI INNOVATSION
G'OYALAR, INTEGRATSIYA VA TEJAMKORLIK”

УРГЕНЧСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ АБУ РАЙХАНА БЕРУНИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ
«ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ, ИНТЕГРАЦИЯ
И ЭКОНОМИКА В ОБЛАСТИ
СТРОИТЕЛЬСТВА И АРХИТЕКТУРЫ»

IN THE NAME OF
ABU RAYHAN BERUNI
URGANCH STATE UNIVERSITY

“INNOVATIVE IDEAS, INTEGRATION,
AND ECONOMY IN THE FIELD OF
CONSTRUCTION AND
ARCHITECTURE”
SCIENTIFIC AND PRACTICAL
REPUBLICAN CONFERENCE

MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA
ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA
1-TO'PLAMI

TASHKILIY QO‘MITASI:

RAIS:

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti rektori v.v.b.,
professor - **S.U. Xodjaniyazov**

HAMRAISLAR:

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti ilmiy ishlar va
innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, PhD, dotsent - **Z.Sh. Ibragimov**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti xalqaro hamkorlik
bo‘yicha prorektori, f-m.f.d., professor - **G‘.U. Urazboyev**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti, Texnika fakulteti
dekani, f-m.f.n., dotsent - **M.Q. Qurbanov**

Toshkent davlat transport universiteti, Avtomobil yo‘llari muhandisligi
fakulteti dekani, t.f.d., professor - **A.X. Urokov**

Xorazm viloyati Qurilish va uy-joy kommunal xo‘jaligi boshqarmasi, Urganch
tuman bosh arxitektori - **R.B. Matmurov**

ILMIY KOTIB:

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti, “Qurilish”
kafedrası dotsenti, PhD - **A.A. Qutlijev**

TASHKILIY QO‘MITA A‘ZOLARI:

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti yoshlar masalalari
va ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar bo‘yicha prorektori, PhD, dotsent - **D.I. Ibadullayev**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti moliya-iqtisod
ishlari bo‘yicha prorektori - **A. Atajanov**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti “Qurilish”
kafedrası mudiri, t.f.n., dots. – **Q.K. Axmedov**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti “Arxitektura”
kafedrası mudiri **R. Palvanov**

t.f.d., prof., R. Raximov, t.f.d., prof., B.Raxmonov, t.f.n., dots., K.Kuryozov, i.f.n., dots., N. Sattorov, a.f.n., dots., M. Setmamatov, a.f.f.d., dots., S. Atoshev, a.f.f.d., Sh. Abdullayeva, dots., Sh. Xo‘janiyozov, t.f.f.d., S. Sultanova, A. Atamuratov, A. Seyitniyozova, N. Kariyeva, S. Rajabov, S. Yusufov, A. Sobirov, X. Madirimov, X. Radjabov, I. Bekturdiyev, B. Radjapov, A. Xodjayazov, A. Matkarimov, M. Djumanazarova, R. Nafasov, Sh. Navruzov, Y. Tadjiyev, R. Sovutov, A. Samandarov, L. Yusupova, Sh. Masharipov, H. Bekchanov, D. Shalikarova, S. Nurmuhammedov, I. Matnazarov, Q. Soburov, K. Yuldashev, A. Bobojonov, Sh. Nurimetov, H. Masharipova, S. Qurambayev, M. Ashurova, A. Shomurotov.

ILMIY-TEXNIK ANJUMAN DASTURIY QO‘MITASI:

Rais: “ARXITEKTURA, QURILISH, DIZAYN” ilmiy-amaliy jurnalining bosh muharriri, i.f.d., prof. **Nurimbetov Ravshan Ibragimovich**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universitetida 2025 yil 15-16-sentabr kunlari “Qurilish va arxitektura sohasidagi innovatsion g‘oyalar, integratsiya va tejamkorlik” mavzusidagi respublika miqyosidagi ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya materiallari kiritilgan.

To‘plamga kiritilgan maqolalar mazmuni, ilmiy salohiyati va keltirilgan dalillarning haqqoniyligi uchun mualliflar mas’uldirlar.

6. James D. Cox, Robert W. Hillman, Donald C. Langevoort, Ann M. Lipton. "Securities Regulation: Cases and Materials". The Business Lawyer, 2021. Tenth Edition
7. Brealey, R., Myers, S., & Allen, F. (2017). Principles of Corporate Finance. McGraw-Hill Education.

DOIRAVIY REJA: SHAHARSOZLIK TARIXIDA IDEAL MODEL

A.T.Ilyasov

Qoraqolpokiston davlat universiteti “Shahar qurilishi va xo‘jaligi” kafedrası
professori, t.f.d., prof

Sh.N. Navruzov

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti “Qurilish”
kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada shaharsozlik tarixida keng qo‘llanilgan doiraviy reja modeli qadimgi davrdan zamonaviy urbanistik loyihalargacha bo‘lgan jarayonlarda o‘rganiladi. Arxitektura va urbanistika sohasida doiraviy rejaning afzalliklari, uning ramziy mazmuni hamda turli davrlarda qo‘llanilishi tarixiy misollar orqali tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar

Doiraviy reja, shaharsozlik, Bag‘dod, Palmanova, Shahar-bog‘, utopik loyihalar.

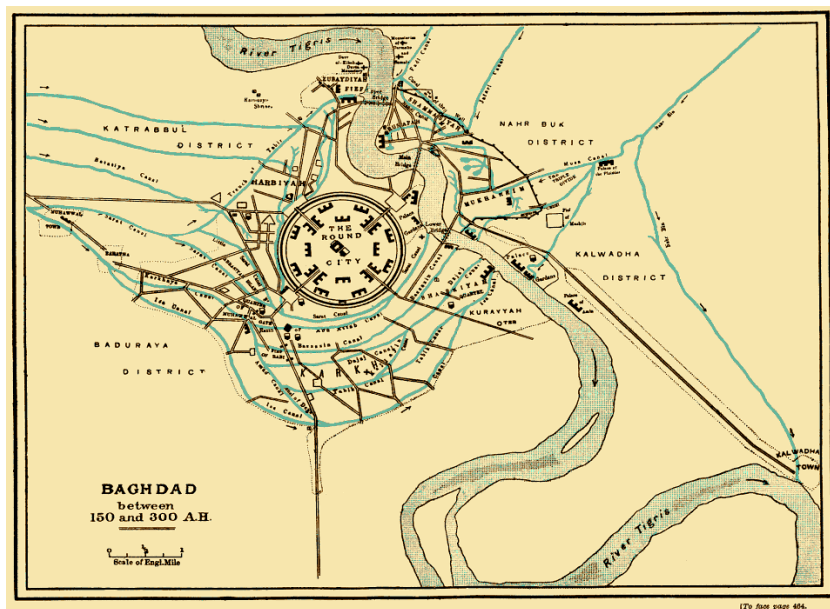
Kirish

Shaharsozlik tarixida turli geometrik shakllardan foydalanilgan bo‘lsa-da, doiraviy reja o‘zining mukammal kompozitsiyasi, markaziylik tamoyili va fortifikatsion jihatlari bilan alohida o‘rin tutadi. Qadimgi davrlardan boshlab, o‘rta asrlar, Uyg‘onish davri hamda zamonaviy urbanistik loyihalarda dumaloq rejaga murojaat qilingan. Ushbu maqolada tarixiy davrlar bo‘yicha doiraviy rejaga asoslangan shaharlarning o‘rni tahlil qilinadi.

Qadimgi davrda doiraviy reja

Arxeologik manbalarga ko‘ra, qadimgi shaharsozlikda ham doiraviy reja keng qo‘llanilgan. Masalan, miloddan avvalgi II ming yillikka oid Arkaim shahri dumaloq reja asosida bunyod etilgan. Shuningdek, Midiya davlati poytaxti Ekbatana ham doiraviy tuzilishga ega bo‘lib, uning markazida hukmdor saroyi joylashgan.

VIII asrda esa xalifa Al-Mansur tomonidan bunyod etilgan Bag‘dod shahri dumaloq reja asosida qurilgan bo‘lib, markaziy qal‘adan shahar ko‘chalarining radial tarzda yoyilishi kuzatiladi [1].

1-rasm. Bag‘dodning dumaloq shahar rejasi (VIII asr)

Antik davr

Antik davrda dumaloq shahar konsepsiyasi falsafiy va nazariy jihatdan ham asoslangan. Platon o‘zining mashhur "Davlat" asarida ideal jamiyat modeli haqida so‘z yuritib, Atlantida kabi shaharlarni dumaloq reja asosida tasavvur etgan.

Rim arxitektori Vitruviy esa shahar rejalashtirishda tabiat, kosmos va inson uyg‘unligini asos qilib olgan bo‘lib, dumaloq shaklni mukammallik ramzi sifatida ko‘rsatgan [2].

O‘rta asr Yevropasi

O‘rta asrlarda doiraviy reja fortifikatsiya va mudofaa maqsadlarida keng qo‘llanildi. Masalan, Germaniyadagi Nördlingen shahri dumaloq devorlar bilan o‘ralgan holda rivojlandi.

XVI asrda Italiyada barpo etilgan Palmanova shahri yulduzsimon dumaloq reja asosida bunyod etilgan bo'lib, u harbiy nuqtai nazardan eng mukammal shaharlar sirasiga kiradi [3].

2-rasm. Palmanova shahar rejasi (XVI asr)

Uyg'onish davri

Uyg'onish davrida shaharsozlikda nazariy va falsafiy qarashlar asosida "ideal shaharlar" konsepsiyasi ilgari surildi.

Mashhur arxitektor Filarete o'z loyihalarida dumaloq va ko'p qirrali shakllarni uyg'unlashtirdi. Tommazo Campanella esa "Quyosh shahri" utopiyasida dumaloq shaharni ijtimoiy tenglik va uyg'unlik ramzi sifatida tasvirladi [4].

Yangi davr

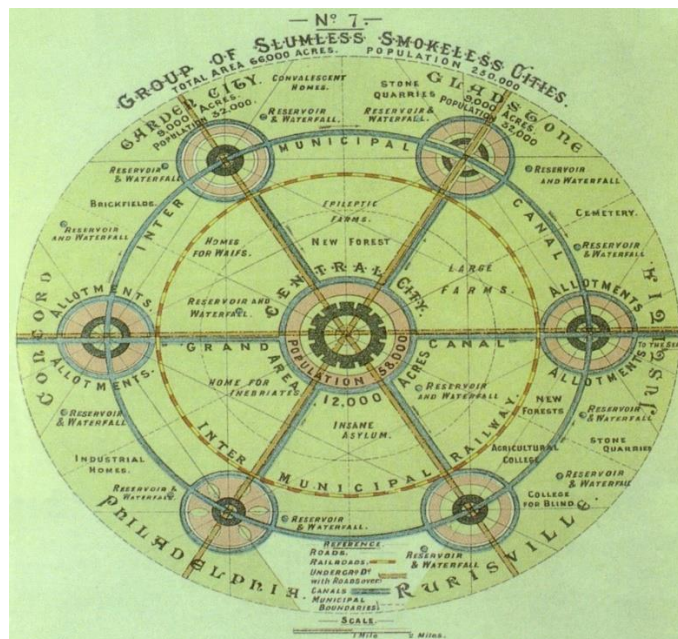
XVII–XVIII asrlarda fransuz harbiy muhandisi Sebastyan Le Prestre de Voban dumaloq va yulduzsimon fortifikatsion shaharlarni barpo etdi.

Uning eng mashhur loyihalaridan biri bo'lgan Nef-Brizak (Fransiya) yulduzsimon doiraviy reja asosida qurilgan bo'lib, bugungi kunda ham UNESCO merosi sifatida qadrlanadi [5].

Zamonaviy davr

XIX asr oxiri va XX asr boshlarida doiraviy reja konsepsiyasi urbanistik nazariyalarda yana dolzarb bo'ldi.

Ebenezer Xovardning "Shahar-bog'" konsepsiyasi markaziy bog' va atrofida radial tarzda joylashgan turar-joy zonalariga asoslangan edi. Bu loyiha zamonaviy ekologik urbanizmning poydevorlaridan biri sifatida qaraladi [6].

3-rasm. Ebenezer Xovardning Shahar-bog' konsepsiyasi (1898)

Xulosa

Doiraviy reja shaharsozlik tarixida ideal model sifatida qadrlangan bo'lib, u nafaqat arxitektura va urbanistikada, balki falsafiy va ijtimoiy qarashlarda ham mukammallik ramzi sifatida talqin etilgan.

Bugungi kunda ham doiraviy reja urbanistik loyihalarda qo'llanilib, barqaror va uyg'un shaharsozlikning muqobil yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. IntechOpen. (2020). *The Round City of Baghdad*.
<https://www.intechopen.com/chapters/68452>

2. Vitruvius. (1914). *Ten Books on Architecture*. Harvard University Press.
3. Wikipedia. (2023). *Palmanova*. <https://en.wikipedia.org/wiki/Palmanova>
4. Campanella, T. (1602). *La Città del Sole*.
5. UNESCO World Heritage Centre. *Neuf-Brisach*.
<https://whc.unesco.org/en/list/1280>
6. Howard, E. (1898). *Garden Cities of To-morrow*. London: Faber and Faber.

QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASI QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA INNOVATSION BOSHQARUV STRATEGIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING AHAMIYATI

Yuldasheva Mexrunisa Kasimjan qizi

Qoraqalpoq davlat universiteti doktoranti

Annotatsiya

Maqolada Qoraqalpog‘iston Respublikasi qurilish materiallari sanoati korxonalarida innovatsion boshqaruv strategiyalarini shakllantirishning ahamiyati yoritilgan. Tadqiqotda innovatsiyalarni joriy etishning mavjud muammolari va imkoniyatlari tahlil qilingan hamda ularning iqtisodiy samaradorlikka ta’siri ko‘rsatilgan. Shuningdek, energiya tejamkor mahsulotlar ishlab chiqarish va ilmiy-ta’lim muassasalari bilan hamkorlikni rivojlantirish bo‘yicha takliflar berilgan.

Kalit so‘zlar

Innovatsiya, boshqaruv strategiyasi, qurilish materiallari, iqtisodiy samaradorlik, raqobatbardoshlik.

Kirish

Zamonaviy davrda, globallashuv va innovatsion yondashuvlar asosida fan-texnika taraqqiyotining jadallashuvi sharoitida innovatsiyalar mamlakatlar va alohida tarmoqlar iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirish hamda barqaror rivojlanishini ta’minlashda asosiy omil bo‘lib xizmat qilmoqda. Qurilish materiallari sanoati har qanday davlat iqtisodiyotida muhim ahamiyatga ega bo‘lib, uy-joy, infratuzilma obyektlari va ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish uchun poydevor vazifasini bajaradi. Shu bois, qurilish materiallari sanoati korxonalarida